Työllisyysalueiden edunvalvonnan keskeiset tavoitteet pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi

Keski-Pohjanmaan työllisyyslautakunta 28.10.2026 § 77
118/14.07.00.00/2026

Valmistelija Työllisyysjohtaja Perttu Kellomäki

Suomen Kuntaliitto on yhteistyössä työllisyysalueiden kanssa käsitellyt pitkäaikaistyöttömyyden tilannekuvaa ja on päätynyt esittämään valtakunnallisia toimia pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi. Ehdotukset sisältävät sekä nopeasti toteutettavia muutoksia että pidemmän aikavälin lainsäädäntö- ja järjestelmäuudistuksia. Työllisyysalueiden edunvalvonnan näkökulmasta keskeistä on vahvistaa niiden mahdollisuuksia kohdentaa palvelut asiakkaiden todellisten tarpeiden mukaan sekä varmistaa, että eri viranomaisten vastuut, rahoitus ja kannustimet tukevat yhteistä tavoitetta.

Työllisyysalueiden edunvalvonnassa tulee painottaa erityisesti seuraavia kokonaisuuksia:

1. Hyvinvointialueiden vastuun vahvistaminen työ- ja toimintakyvyn palveluissa

Hyvinvointialueiden vastuuta työttömien työ- ja toimintakyvyn arvioinnista, terveystarkastuksista, hoidosta ja kuntoutuksesta tulee vahvistaa. Työllisyysalueiden, hyvinvointialueiden ja Kelan välille tarvitaan yhtenäinen palveluprosessi, jolla ehkäistään asiakkaiden jääminen palvelujen ja organisaatioiden väliin. Päihde- ja mielenterveyspalvelut on kytkettävä nykyistä tiiviimmin osaksi työllistymistä tukevaa kokonaisuutta.
Samalla hyvinvointialueille tulee luoda nykyistä vahvemmat taloudelliset kannustimet työikäisten työ- ja toimintakyvyn sekä työllistymisen edistämiseen. Kannustinjärjestelmä on rakennettava siten, ettei se johda osaoptimointiin tai osatyökykyisten siirtämiseen perusteettomasti työvoiman ulkopuolelle.

2. Työllisyysalueiden harkintavallan lisääminen ja hallinnollisten velvoitteiden keventäminen

Työllisyyspalvelujen lakisääteistä asiakasprosessia ja työnhakuvelvoitteita tulee keventää. Esimerkiksi määräaikaishaastatteluvelvoitteita vähentämällä työllisyysalueet voisivat kohdentaa henkilöstöresurssejaan nykyistä paremmin asiakkaiden yksilöllisten palvelutarpeiden, aktiivisen työnvälityksen ja työnantajayhteistyön perusteella. Työllisyysalueille tulee antaa riittävä harkintavalta palvelujen järjestämisessä. Palvelujen mekaanisesta jakamisesta lakisääteisiin ja ei-lakisääteisiin palveluihin tulee luopua, ja palvelujärjestelmää tulee selkeyttää kokonaisvaltaisella palvelureformilla.

3. Työnvälityksen ja työnantajapalvelujen vahvistaminen

Työllisyyspalvelujen painopistettä tulee siirtää hallinnollisesta asiakasprosessista aktiiviseen työnvälitykseen ja työnantajapalveluihin. Työnantajayhteistyötä tulee kehittää siten, että työtehtäviä voidaan pilkkoa ja muotoilla erilaista työ- ja toimintakykyä vastaaviksi. Työnantajille suunnattujen palvelujen tulee samalla ehkäistä työttömyyden pitkittymistä.
Pitkäaikaistyöttömien, osatyökykyisten ja yli 55-vuotiaiden palkkaamista tukevien taloudellisten kannustimien tulee olla nykyistä yksinkertaisempia ja mahdollisuuksien mukaan automaattisia. Palkkatuen hakuprosessia tulee keventää ja palkkatuetussa työssä tulee jälleen voida kerryttää työssäoloehtoa. Lisäksi tarvitaan arvio verotukseen tai työnantajan sivukuluihin kohdistuvista helpotuksista. Tukien tulee synnyttää aidosti uusia työmahdollisuuksia.

4. Osa-aikatyön ja jäljellä olevan työkyvyn hyödyntäminen

Osa-aikatyö tulee tunnistaa aidoksi työllistymisen muodoksi erityisesti silloin, kun henkilön työkyky ei riitä kokoaikaiseen työhön. Työttömyysturvan suojaosa tulee palauttaa, jotta työn vastaanottaminen on kaikissa tilanteissa taloudellisesti kannattavaa. Samalla osa-aikatyön tulee muodostaa mahdollisuuksien mukaan väylä kohti kokoaikaisempaa työskentelyä.
Työkyvyn arviointia, kuntoutusta ja sosiaaliturvaa tulee uudistaa kokonaisuutena siten, että henkilön jäljellä oleva työkyky pystytään tunnistamaan ja hyödyntämään. Etuuksien, kuntoutuksen ja työllisyyspalvelujen yhteensovittamista on parannettava erityisesti osatyökykyisten työelämään osallistumisen tukemiseksi.

5. Välityömarkkinoiden, tuetun työn ja hankinnoilla työllistämisen kehittäminen

Niille henkilöille, joiden siirtyminen suoraan avoimille työmarkkinoille ei ole realistista, tarvitaan valtakunnallinen välityömarkkinoiden ja tuetun työn malli. Mallissa tulee huomioida järjestösektorilla tehtävä työ sekä pysyvämmät työelämäosallisuuden ratkaisut, kuten yhteiskunnalliset yritykset.
Julkisissa hankinnoissa, erityisesti valtion hankinnoissa, tulee soveltuvissa kohteissa ottaa käyttöön pitkäaikaistyöttömiin ja osatyökykyisiin kohdistuva työllistämisehto. Toiminnan vaikuttavuutta tulee seurata konkreettisesti syntyneiden työkuukausien ja kustannusten perusteella.

6. Osaamisen kehittämisen ja työvoiman liikkuvuuden helpottaminen

Työllistymistä tulee nopeuttaa ottamalla käyttöön osaamisnäyttöjä, lyhyitä täydennyskoulutuksia ja tutkintoa pienempiä osaamiskokonaisuuksia. Myös keskeneräisten opintojen loppuun saattamista työn ohessa tulee helpottaa.
Liikkuvuustukia tulee kehittää niin, että työn vastaanottaminen toiselta paikkakunnalta on taloudellisesti mahdollista myös pitkäaikaistyöttömälle. Kieli- ja kotoutumiskoulutusta tulee yhdistää

nykyistä vahvemmin työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen, ja asiakkaan seuraavasta palvelu- tai työllistymisvaiheesta tulee sopia jo ennen koulutuksen päättymistä.

Työllisyysalueiden yhteisessä edunvalvonnassa tulee siten korostaa palvelujärjestelmän selkeyttä, toimijoiden välistä vastuunjakoa, kannustimien yhteensovittamista sekä työllisyysalueiden riittävää harkintavaltaa. Tavoitteena tulee olla, että käytettävissä olevat resurssit voidaan kohdentaa hallinnollisten velvoitteiden sijasta vaikuttavaan työnvälitykseen, työnantajapalveluihin ja asiakkaiden yksilöllisen työllistymisen tukemiseen.

Työllisyysjohtaja

Keski-Pohjanmaan työllisyyslautakunta päättää

1 merkitä tiedoksi esitetyt pitkäaikaistyöttömyyden vähentämistä koskevat ehdotukset

2 todeta, että työllisyysalueiden edunvalvonnassa tulee painottaa edellä kuvattuja tavoitteita erityisesti työ- ja toimintakyvyn palvelujen vastuunjaon, työllisyysaluiden harkintavallan, aktiivisen työnvälityksen, työnantajapalvelujen sekä osa-aikatyön ja tuetun työn edellytysten ostalta

3 valtuuttaa työllisyysalueen viranhaltijat edistämään tavoitteita yhteistyössä muiden työllisyysalueiden, Suomen kuntaliiton, kuntien, hyvinvointialueiden ja muiden valtakunnallisten toimijoiden kanssa.

Päätös

Keski-Pohjanmaan työllisyyslautakunta hyväksyi päätösesityksen.